

Kelemen Roland

A *posse comitatus* intézményének történeti áttekintése az angol gyökerektől a *Posse Comitatus Actig*

1. Bevezető

A *posse comitatus* ősi angol intézmény, amely lehetővé tette, hogy a sheriff a tizenöt évesnél idősebb férfiakat felkérje (felhívja) a béke megőrzésére, a törvények betartására, zavargások leverésére, bűnözők elfogására.¹

Az intézmény tradíciói szerint a helyi közösséget megilleti annak a joga, hogy a közösség békéjét zavaró egyéneket közös erővel elfogják és bíróság elé állítsák. E jogot használták fel a feudális kor uralkodói arra, hogy rendszeti szervek hiányában a polgárok ezen jogát többször megerősítve a közbiztonságot fenntartsák. A *posse comitatus* intézménye azonban az évszázadok során más jelentéstartalmakat is felvett, így például a Magna Charta ellenállási záradéka végrehajtásának szükségképpen alapját jelentette a fegyverviselési jog, illetve az Egyesült Államokban a szökött rabszolgák elfogásának szigorítását biztosította.

Tanulmányom a *posse comitatus* intézményét kívánja bemutatni főként az intézmény 19. századi egyesült államokbeli fejlődésére fókuszálva. A jogintézmény megismeréséhez elengedhetetlen az angol gyökereinek, alapjellemzőinek a felvázolása is. Az Amerikai Egyesült Államokban történő adaptálása pedig rámutat arra, hogy annak kitágított értelmezése több időszakban is a haderő belföldi felhasználásának a lehetőségét teremtette meg a végrehajtó hatalom számára, a saját polgáraival szemben.

2. A *posse comitatus* gyökerei és fejlődése Angliában

A *posse comitatus* intézményét a 9. századra vezetik vissza, Nagy Alfréd korára. Korabeli források úgy írtak, hogy a (királyi) *reeve*-ek² tolvajok üldözésére fegyveres csapatokat vezettek. A *reeve* a sheriff előintézménye volt az angolszász időkben, feladata a megyei adók beszedése, ítélezés és a béke fenntartása. A pozíciót a *heptartica* (vagyis a hét királyság) időszakában hozták létre, annak érdekében, hogy megszervezzék a királynak engedelmeskedő, királyi akartot közvetítő területi (megyei) igazgatást.³ A sheriff kifejezés ennek megfelelően a me-

gye (*shire*) és a *reeve* szavak összetételéből jött létre, amit már Alfréd uralkodása előtti források is rögzítenek, azonban innentől állandósul, főként az uralkodói reformoknak köszönhetően.⁴

Nagy Alfréd a folyamatos viking támadások elleni hatékony önvédelem kiépítése érdekében két idevágó reformot valósított meg. Az egyik a milíciák megszervezése volt. Elképzelése szerint minden szabad embernek bírnia kellett a fegyverforgatás képességével, annak érdekében, hogy meg tudják védeni a helyi közösséget, illetve az állatot.⁵ A másik reformja a sheriffi hivatalt érintette. Rögzítette a megyék határait, és az állami önvédelem alapegységivé tette azokat. A sheriff ennek a rendszernek az egyik fontos része volt, így sok helyen a helyi milícia vezetője és természetesen a *posse comitatus* birtokosa, vagyis a megye területén lévő fegyverképesek összehívásának a joga illette meg, tehát a megye hatalma vagy ereje felett rendelkezhetett.⁶

A *posse comitatus* alapja a többi germán törzsi állam esetében is megfigyelhető fegyverképeségen⁷ nyugodott, vagyis a szabad férfiaknak azon a jogán és kötelezettségén, hogy fegyvert viseljenek, és szükség esetén a törzs érdekében használják is azt. Így valószínűsíthető, hogy a *posse comitatus* intézményét sem Nagy Alfréd hozta létre, hanem jóval inkább a centralizációs tevékenysége, az állam védelmének hatékonyabbá tételét érintő törekvései tették működőképesebbé és elfogadottá az intézményt, amely így kéz a kézben járt a fegyverviselés jogának elismerésével is.

A normann időkben már teljesen bevetté vált mindkét intézmény. I. Henrik 1115-ban kiadott, a korábbi jogot összegyűjtő és megerősítő törvénye a *Leges Henrici Primiben* fenntartották a király számára a büntetőhatalom jogát, azonban a nyomozás és letartóztatás jogát a seriffre ruházták, aki ennek eredményesége érdekében használhatta a *posse comitatus*-t. II. Henrik 1181-ben előírta, hogy minden szabad embernek fegyvert kell hordania. E dokumentum az 1154. évi dekrétumának megerősítése volt, amely a fentieken túl elvárta, hogy minden fegyverképes kötelezettsége a jogok és szokások védelme.⁸

Földnélküli János e jogokat is szűkítette a *Magna Charta* kiadása előtti időszakban, annak érdekében, hogy több pajzspénzhez jusson, és ütőképesebb haderőt tudjon felállítani. Az uralkodó tevékenységével szembeni elégedetlenség, mint tudjuk, a charta kiadásához vezetett, amely a vizsgálata tárgya szerint azért jelentős, mivel annak 61. cikke mondta ki a fegyveres ellenállás jogát, amely lényegében fenntartotta a fegyverviselés szabadságát a szabad emberek számára a következő évszázadokban, hiszen e jog nélkül, ezen szakasz értelmezhetlenné vált volna.⁹

Ezzel ment szembe a Stuart uralkodók azon törekvése, hogy a pajzspénzeket kihasználva saját állandó hadsereget állítsanak fel. A Stuart restauráció után pedig II. Jakab és II. Károly még jelentősebb haderőt állított fel. Emellett II. Károly megtiltotta a fegyvertartás jogát annak, aki nem rendelkezett legalább száz font bérleti díjú földdel. A discsőséges forradalom után kiadott *Bill of Rights* azonban ismét megerősítette az angol polgárok ezen jogát.¹⁰

A fegyverviselés és a közrend fenntartásához igénybe vett polgár gondolata mélyen beleívódott az angol alkotmányos hagyományokba, amely két intézményben még a 19. században is tetten érhető volt. Azért volt ez szükséges, mivel – ahogy azt Dicey is kifejtette – az angol alkotmányosság nem ismerte a *martial law* intézményét,¹¹ azt kizárólag az anyaországon kívüli területeken alkalmazták a *Petition of Rights* után.¹² Így a belső rend megőrzéséhez más eszközökhöz kellett nyúlniuk. Az egyik ilyen eszköz volt a *Riot Act*. A törvény célja a jogellenes és a közrendet, közbiztonságot veszélyeztető gyülekezések feloszlátása volt.¹³ Dicey szerint ilyenkor nemcsak a kormánynak volt fellépési joga és kötelezettsége, hanem „a nyugalmas polgároknak” is, ennél fogva „a közrendet még a szükséges vér- és vagyonáldozat árán is fenntarthatják”.¹⁴ A hadsereg belföldi alkalmazhatóságát ebből az elvi tételből vezették le, és ezt erősítette meg Holroyd bírósága a *Redford vs. Birley* ügyben, amikor a hadsereg alkalmazhatósága mellett akként érvelt, hogy a törvény nem tesz különbséget magánszemély és katona között. A katona továbbra is állampolgár, akinek ugyanazon kötelezettségei és hatalma van, ami nem más, minthogy megőrizze a király békéjét. Tehát, ha az egyik polgár köteles felhívásra beavatkozni, akkor a másik is, ha az egyik fegyvert alkalmazhat, ahol fegyverre van szükség, akkor a katona is megteheti azt ilyen helyzetekben. Nyilvánvaló, hogy ahogy a polgári személyeknek, úgy a katonáknak is a civil hatóságok alávetésében kellett eljárniuk, azonban, ha sürgető és azonnali volt a veszély, akkor kötelesek voltak mindent megtenni, amit a zavargások elhárítása, az emberi élet megóvása és a vagyon megőrzése érdekében szükségesnek véltek.¹⁵

A másik intézmény a *posse comitatus*nak sheriffi jogkörként való megőrzése. A *Sheriffs Act 1887* úgy rendelkezett, hogy a megyében minden személynek készen kell állnia arra, hogy a sheriff parancsára a bűnöző letartóztatásában részt vegyen. Ennek ellenszegülő pedig szabálysértést követett el.¹⁶ Azonban ez a lehetőség, bár majdnem egy évszázadig hatályban volt, a rendészeti szervek 19. század elejétől megfigyelhető rohamos fejlődése mellett már viszonylagossá vált,¹⁷ és az 1967. évi büntetőjogi törvény átadta a történelemnek.¹⁸

3. A *posse comitatus* az észak-amerikai gyarmatokon és az Egyesült Államokban a polgárháborút követő időszakig

Az észak-amerikai területeken létrejövő gyarmatok is ismerték a *posse comitatus* és a sheriff intézményét, és természetszerű volt azok átvétele. Azonban annak elvi életben jelentős különbség mutatkozott, ugyanis míg az anyaországban királyi előjogként funkcionált, vagyis a központi akarat érvényesítésének eszközeként, addig itt sokkal inkább az önkormányzatiság megtestesítője volt.¹⁹ Az amerikai gyarmatok javarészt határterületek voltak a 17–18. században, így mindenkinek elemi érdeke volt a lakosság felfegyverzése, mert a kisebb kö-

zösségek ezáltal tudták megvédeni magukat az indián támadásoktól.²⁰ Ebből adódóan a *posse comitatus* felhasználva szervezték meg a gyarmati milíciákat. Az első 1636-ban, Massachusetts közelében, a pequot indiánok fenyegetésével szemben.²¹

Az alkotmányozás során vita alakult ki a föderalisták és az antiföderalisták között a szövetségi kormányzatnak biztosítandó jogkörökről, így a *posse comitatus* kérdéséről is. Az antiföderalisták nem szerették volna, hogy a szövetségi kormányzat rendelkezhesen a milíciákkal és állandó haderővel, illetve azokat használhassa a tagállamokkal szemben. Így nem véletlen, hogy az alkotmány nem rendelkezik expressis verbis a *posse comitatus* intézményéről. Kezdetben ezért sem kívánták a föderalista államok elfogadni az alkotmányt. Azonban Hamilton a 29. föderalista levélben úgy érvelt, hogy az alkotmány szükséges és elégséges klauzulája²² magában foglalja a *posse comitatus* intézményét is. Ezt pedig az alkotmányos gyakorlat is átvette. Sőt, ahogy azt Joseph Story legfelsőbb bírósági bíró kifejtette, a *posse comitatus* elégtelensége esetén a következő fokozat a béke és biztonság fenntartásának tekintetében a milícia, vagy a haderő alkalmazása.²³ Ami lényegében visszaköszön a második alkotmánykiegészítésből is, mely kimondja, „mivel egy jól szervezett milícia szükséges a szabad állam biztonsága szempontjából, nem lehet a népnek a fegyverek birtoklásához való jogát csorbítani”.²⁴ A fegyverviselés joga, a *posse comitatus* és a milíciák tehát alkotmányosan is összeforrtak, és egy időszakban pedig ehhez kapcsolták a haderő belső alkalmazásának a lehetőségét is.

Az Egyesült Államok alkotmánya nem tartalmaz sem kifejezett engedélyt, sem pedig tiltást a *posse comitatus*-ra és annak angol *Riot Act* típusú értelmezésére, vagyis a haderőnek polgári lakossággal szembeni alkalmazására, így – bár azt alapvetően elvetették – az első Kongresszus mégis gyorsan rendelkezett a *posse comitatus* alkalmazásának lehetőségéről, vagyis arról, hogy a milícia mely esetkörökben legyen igény esetén bevezethető polgári személyekkel szemben. E jogkörök két fő csoportra voltak oszthatók: az első, tág értelmezés az elnöki felhatalmazást jelentette, amelyet lázadás, felkelés leverése érdekében gyakorolhatott az elnök. A második pedig a haderőnek a polgári rendészeti hatóságokat kiegészítő jogköre volt.

Az első tette lehetővé a korai lázadásokkal szembeni hatékony fellépést, amit végül az 1807-es törvényalkotás véglegesített. A második esetkör a rendészeti jellegű jogkörök széles tárházát foglalta magába. A szövetségi szintű együttállása a két értelmezésnek ebben az időszakban szükségszerű és kézenfekvő volt.

A függetlenségi háborút követő évtizedekben az állami vagy szövetségi kormányok hat alkalommal küldtek katonai csapatokat lázadás leverésére, arra mindig felhatalmazást kértek a törvényhozástól. A felhatalmazás során pedig mindig követték James Bowdoin, Massachusetts állam kormányzójának precedensét, amelyet az 1786. évi Shays-felkelés során alakított ki, miszerint az állami milíciát arra utasította, hogy kizárólag a polgári tisztviselők parancsára járjon el, és így az állami/szövetségi rendészeti szervek katonai segítséggel állították helyre a rendet.²⁵

A Shays-lázadás világossá tette, hogy szövetségi szintű megoldásra volna szükség, azonban ehhez a végső lökést a Whiskey lázadás adta, amelynek oka az 1791-ben elfogadott jövedéki adó volt, amit a szesz italokra vetettek ki. Ez pedig jelentős gondot okozott a nyugati határmenti farmereknek, akiknek már az indián támadások is megnehezítették az életüket. Így 1791 júliusában a Redstone-erődben tartott gyűléssel megkezdődött a szervezett ellenállás. Megtagadták az adó befizetését, sőt több esetben rátámadtak az adószedőkre, néhol azokat kátrányba és tollba forgatták. A felkelés pedig futótűzként terjedt, ezért Washington elnök 1792-ben proklamációt adott ki, azonban egyértelművé vált, hogy békés úton a kérdés már nem rendezhető.²⁶ A Kongresszusnak lépnie kellett, hogy a fiatal államalakulat eredményesen és alkotmányos elveit²⁷ fenntartva meg tudja védeni önmagát. A törvényhozás 1792. május 2-án elfogadta *First Militia Actet*. E törvény felhatalmazást adott az elnöknek arra, hogy a különböző állami milíciákat behívja, ha az Egyesült Államokat megszállják vagy invázió fenyegeti, illetve ha bármely államban olyan mértékű összeesküvés alakul ki, amelyet a helyi rendes, polgári szervek nem tudnak kezelni.²⁸ Emellett 1792-ben megalkották a *Civil Disturbance Regulationt*, amely lehetővé tette, hogy a *marshal* felkérje a haderőt a rendfenntartás érdekében vagy bűnöző elfogásának fogantatásához.²⁹ E két törvény megeremtette a lehetőségét a közrendet súlyosan támadó belső ellenállások, lázadások elleni olyan típusú fellépésre, amikor az elnök mind a milíciákat, mind pedig a szövetségi katonai szerveket igénybe veheti.

A környező államokból körülbelül tizenháromezer fős milícia vonult fel Washington elnökkel, hogy leverje a lázadást, tényleges csatára végül nem került sor, de így is közel százötven lázadót letartóztattak, végül legtöbbjüket bizonyítékok hiányában szabadon engedték. Csupán két főt ítélték el lázadásért, majd később ők is kegyelemben részesültek. Washington élt a felhatalmazással, de láthatóan nem eredményezett ez túlhatalmat, így bár az 1792. évi törvény ezen elnöki hatásköre mindösszesen két évig volt hatályban, azonban azt az 1795. évi *Militia Act*-ben állandóvá tette a Kongresszus.³⁰

A következő évek történései közül kettőt érdemes kiemelni. Előbb John Adams elnöksége idején a Fries-felkelést (1799), amely szintén az adóterhek miatt robbant ki. Ami miatt több száz farmer fogott fegyvert John Fries vezetésével, akit a szövetségesek elfogtak és árulásért halálra ítélték, de 1800-ban Adams elnöktől kegyelmet kapott.³¹ Jefferson időszakában a Burr-felkelés volt figyelemre méltó. Aaron Burr, az Egyesült Államok harmadik alelnökéként állítólagosan, a nemzetközi kapcsolatait is felhasználva, az amerikai ültetvényesek, a politikusok és a hadsereg egyes tisztjeinek támogatásával külön államot kívánt létrehozni az Egyesült Államok délnyugati részén. Ezért Thomas Jefferson parancsára 1807 februárjában letartóztatták. Az akciót Wilkinson tábornok hajtotta végre. Burr a hazaárulás vádjára a bíróság felmentette.³²

Utóbbi események világossá tették, hogy újra egyértelművé kell tenni az ilyen esetekhez kötődő elnöki jogköröket, mivel Wilkinson tábornok, a helyi bíróságok által

kiadott, habeas corpus végzéseket figyelmen kívül hagyva hajtotta végre az elnöki utasításokat, így a John Marshall vezette Legfelsőbb Bíróságnak kellett közbelépnie. A törvényhozás deklarálta az elmúlt időszakban kiforrott gyakorlatot, és 1807-ben elfogadta az *Insurrection Actet*, amely továbbra sem tette lehetővé a *habeas corpus* elnök általi felfüggesztését és a *martial law* elrendelését, azonban rögzítette, hogy ha felkelés vagy a törvények végrehajtásának akadályozása történik, akkor az Egyesült Államok elnöke jogszerűen felhasználhatja a tagállami milíciákat, illetve jogában áll az Egyesült Államok szárazföldi és tengeri haderejét szükséges mértékig igénybe venni, de ennek során a törvényes kereteket be kell tartania, vagyis rögzítette, hogy érintetlenül hagyja a katonaság polgári hatalomnak való alárendelését.³³

A rendészeti és állami önvédelmi célú alkalmazása az intézménynek az első időszakban indokolható volt, azonban a korszak végére a két intézmény szétválasztása megtörtént, így viszont a következő évtizedekben a szövetségi szintű *posse comitatus* alkalmazása ritkává és szörványossá vált, és e körben a szövetségi szervek nem utasították a helyi – *posse comitatus* joggal bíró – szerveket, így például a megyei sheriffeket.³⁴ Ebben az időszakban főként a szövetségi bíróságok kérték fel a haderőt arra, hogy döntéseiknek érvényt szerezzenek, vagy arra, hogy a bírósági épület számára védelmet biztosítsanak egyes ügyek megítélésekor. A nyugati határvidéken pedig nagyon sokáig lényegében az egyedüli bűnüldöző szervként funkcionáltak. A választási eljárásban szintén feladatot kaptak, mégpedig a szavazóhelyiségek őrzését.³⁵

A *posse comitatus* intézményének ismételt kitérítése 1850-ben történt meg. 1849-ben Kalifornia kérte csatlakozását az Unióhoz, ami felborította volna a rabszolgatartó és a nem rabszolgatartó államok szenátuson belüli egyensúlyát. Ez pedig alkotmányos válságot idézett elő. A 31. kongresszusnak ennek megfelelően számos kényes kérdést kellett tárgyalnia. Így Kalifornia szabad államként való csatlakozását, a Mexikótól megszerzett területeken az államszervezet kialakítását, Texas határvitáját Új-Mexikóval, valamint a rabszolgaság kérdését, és ezen belül is a szökevény rabszolgákkal szembeni fellépést. A közhangulatban abszolút benne volt – amit ekkor egyes északi államok képviselői nem is bántak volna – a szakadás lehetősége, vagyis az Unió felbomlása. Zachary Taylor elnök eszköztelen volt a helyzet megoldására nézve, így a törvényhozás pár jeles képviselője, Henry Clay, Daniel Webster és Stephen Arnold Douglas próbálta feloldani a patthelyzetet. Henry Clay 1850. január 29-én nyolc pontból álló tervezetet terjesztett a szenátus elé, amellyel olyan kompromisszum kialakítására törekedett, amely révén ekkor még el lehetett kerülni a mélyebb válságot Észak és Dél között. E tervezet hetedik pontja a szökött rabszolgák hatékonyabb üldözését mondta ki.³⁶

A déliek szerint erre azért volt szükség, mivel a szökött rabszolgák mögött sokszor az északi abolitionista mozgalmak álltak. Ezt igazolja is, hogy például a New York államban található *Vigilance Anti-Slavery Committee* közölte, hogy tagjai 1849-ben százötvenegy rabszolgának nyújtottak segítséget a szökésben. A déliek ezért egyre

inkább szigorúbb törvényi szabályozást követeltek. Mert bár az akkor hatályos első, 1793. évi *Fugitive Slave Act* előírta, hogy a szökött rabszolgákat a nem rabszolgatartó államoknak is vissza kell szolgáltatnia a rabszolgatartóknak, azonban ez sok esetben nem valósult meg. A legnagyobb károk a nem rabszolgatartó államokkal határos rabszolgatartó államokat érte, így Marylandet, Virginiát, Kentuckyt és Missourit, mégis a délebbre helyezkedő államok képviselői követelték leginkább a szigorítást.³⁷

Végül az 1850-es alkotmányos kiegyezés részeként megalkotott törvények rendelkeztek arról, hogy Washingtonban megszüntették a rabszolga-kereskedelmet, Kalifornia beléphetett az Unióba, Utahban és Új-Mexikóban felállították a helyi kormányzatot, rendezték Texas és Új-Mexikó határvitáit, és kedvezve a délieknek, a szökevény rabszolgákról szóló szabályokat is módosították.³⁸

Az 1850. évi *Fugitive Slave Act* óriási változást eredményezett a *posse comitatus* korábbi évtizedekben tapasztalható alkalmazásában. A törvény ötödik cikkének felhatalmazottja a *marshal* és helyettese volt, vagyis szövetségi alkalmazott. Nekik volt kötelességük a bírói parancs végrehajtása, vagyis a szökött rabszolgák kézre kerítése és visszaszolgáltatása, ennek – véltlen vagy szándékos – elmulasztása esetén jelentős pénzbírással sújthatták őket. Amennyiben szükségesnek vélték, a rendelkezések realizálása érdekében igénybe vehették az érintett megye közösségét, vagyis felhívhatták a *posse comitatus* intézményét. A törvénynek ez a szakasza kifejezetten kimondta, hogy minden állampolgár köteles volt ezen parancsnak eleget tenni és segíteni, támogatni a gyors és hatékony végrehajtást.³⁹ Így a nem rabszolgatartó államok polgárai is kötelesek voltak a *posse comitatus* elrendelése esetében részt venni a területükön lévő, szökött rabszolgák elfogásában. Ami szembement az intézmény alapvető rendelkezésével, hiszen azt azért hozták létre, hogy a helyi emberek a helyi biztonságot sértő cselekményeket felszámolják, a helyi rendfenntartást megvalósítsák, viszont ezzel a rendelkezéssel a törvény lényegében a déli rabszolgatartók meghosszabbított karjává tette őket.⁴⁰

A törvény hatálybalépése után azonban csak az abolicionista csoportok álltak ellen a törvény végrehajtásának, de legalább ekkora hányada a lakosságnak megértő volt a déliek panaszára, és aktívan támogatták annak végrehajtását, ellenben a jelentős többség, bár nem értett egyet a törvény rendelkezéseivel, de belenyugodott abba az Unió egysége miatt.⁴¹ A fordulat 1854 után következett be a *Kansas-Nebraska Act* elfogadása után. A törvény létrehozta Kansast és Nebraskát, viszont ehhez szükség volt a törvényhozásban a déliek támogatására, azonban ők először nem kívántak hozzájárulni ahhoz, hogy olyan területeket hozzanak létre, ahol kötelezően tiltott lett volna a rabszolgaság, ugyanis a Missouri-kompromisszum az északi szélesség 36°30'-tól északra eső területek esetében megtiltotta a rabszolgaságot. A törvény elfogadásával hatályon kívül helyezték a kompromisszumot, és a népszuverenitásra, vagyis a területen lakók döntésére bízták annak meghatározását, hogy legyen-e ott rabszolgaság vagy sem. Ennek hatására tömegesen érkeztek a területre rabszolgaságpártiak és -ellenesek, amely végül vérontáshoz vezetett köztük. Ami

pedig visszafordíthatatlan töréseket idézett elő Észak és Dél között.⁴² Amit csak fokoztak a néhol rendkívül brutális fellépések a szökött rabszolgákkal szemben. Így egyre inkább nem tudták igénybe venni a *posse comitatus*-t, mivel a helyben lakók ellenálltak, így egyre többször a haderő érvényesítette a törvényben foglaltakat. Ilyenkor úgy érveltek, hogy a katonák nem a haderő tagjaként, hanem polgárként vettek részt a *posse comitatus* felhívásban.⁴³

A haderő igénybevétele a polgári hatóságok részéről bevett gyakorlattá vált. Jelentős politikai visszhangot az intézmény viszont ismét csak a polgárháború utáni helyreállítás időszakában (1865–1877) kapott. Az 1807. évi *Insurrection Act* módosításai révén kiemelkedő jelentőséggel bírt, hiszen az 1861-es változtatás lehetővé tette, hogy az Egyesült Államok kormányának tekintélye elleni lázadás esetében a fenti intézkedéseket a tagállami akarat ellenére is alkalmazza az elnök, ami a polgárháborút követő helyreállítás közrendészeti alapjává vált. Az 1866. évi *Civil Rights Act* – amely állampolgárságot biztosított a színes bőrű személyeknek, akiket korábban rabszolgasorban tartottak – a rendelkezéseinek megtartása érdekében szintén lehetővé tette a *posse comitatus* elrendelését, amely ilyen körülmények között a haderő felhasználását jelentette.⁴⁴

Az 1871-es kiegészítés célja eredetileg a színes bőrű állampolgárok Ku-Klux-Klannal szembeni védelmét hivatott biztosítani. Hasonlóan ahhoz, ahogy korábban északon az 1850. évi törvényt fogadták, úgy délen ez váltott ki ellenállást, így itt is a haderő került bevetésre, ugyanazzal az indokkal, mint korábban, hogy ezek valójában polgári kötelezettséget teljesítő személyek.⁴⁵

Tényleges változást az 1876. évi elnökválasztás hozott. Ugyanis ennek során a déli államokban a *marshal*okat a választási törvény végrehajtásában és annak megakadályozásában – ami amúgy az ekkor hatályos jogszabályoknak megfelelt –, hogy a korábbi konföderációs tisztviselők szavazzanak, a haderő jelentős fellépése segítette. A választásokat rendkívül szoros eredménnyel végül Rutherford B. Hayes republikánus jelölt nyerte, azonban elterjedt az a vélemény, hogy a haderő jelentős felvonulása megfélemlítette a déli szavazókat. Így a felálló – demokrata többségű – Kongresszus 1878-ban elfogadta a *Posse Comitatus Actet*.⁴⁶

A *Posse Comitatus Act* lezárta a *posse comitatus* intézményének tágító jellegű értelmezésének a lehetőségét, és a haderő belső alkalmazását kizárólag az alkotmányban és a kongresszus által elfogadott törvényben engedélyezett esetekben tette lehetővé. Aki ezt megsértette, azt jelentős pénzbírással és/vagy két évig tartó szabadságvesztéssel lehetett sújtani.⁴⁷

A *Posse Comitatus Act* hatálya viszont nem terjed ki a milíciára – 1916-tól Nemzeti Gárdára –, mivel azok tagállami ellenőrzés alatt állnak, amíg szövetségi szolgálatba nem hívják őket, így a kormányzó utasítására felhatalmazást kaphatnak a törvényes rend helyreállítására. Szintén ki kell hangsúlyozni – ahogy arra William Winthrop is rávilágított –, hogy a *Posse Comitatus Act* ellenére az elnök felhívhatja az *Insurrection Act* rendelkezéseit,⁴⁸ így a haderő továbbra is alkalmazható belföldön lázadás, felkelés,

továbbá olyan tömeges jogellenes cselekmények esetén, amelyek akadályozzák a szövetségi törvények végrehajtását, vagy megfosztják a polgárokat az alkotmány által biztosított jogoktól,⁴⁹ továbbá a tagállami milícia támogatásának szükségessége esetén.

4. Összegzés

A *posse comitatus* ősi angolszász gyökerű joga a közösségnek, hogy a közbiztonságot zavaró egyéneket közösen fellépve a törvénykező szerv elé állítsák. A *posse comitatus* hosszú utat járt be, és egy időszakban mindkét vizsgált államban kiterjesztve értelmezve a haderő belföldi igénybevételét biztosította.

Az Egyesült Királyságban a *Riot Act* révén a kitágított felfogása tovább volt hatályban (1973-ig), mint a hagyományos értelmezése, a sheriff jogkörként funkcionáló megyei hatalom, hiszen azt az 1967. évi büntetőjogi törvény helyezte hatályon kívül.

Az Egyesült Államokban a *posse comitatus* tág értelmezése tapasztalható a szövetségi állam korai, valamint a polgárháború előtti és azt követő időszakában. Ezt az átmeneti állapotot a *Posse Comitatus Act* véglegesnek ható módon lezárta. Azonban az ősi értelmű *posse co-*

mitatus a törvényt után is fennmaradt, sőt a fénykorát ezt követően élte a vadnyugaton. Ma Coloradóban közel húsz megyei sheriff hivatalában található ilyen közösség, azonban ma már önkéntes alapon szerveződnek, nem pedig felhívásra.⁵⁰

A *Posse Comitatus Act* célja az volt, hogy a szövetségi haderő ne, vagy csak szűk körben láthasson el rendészeti feladatokat. Erre világított rá az 1878-as új-mexikói eset is, amikor egy rablóbanda terrorizálta a helyi lakosságot. A kormányzó kérte a helyi katonai parancsnokot, hogy segítsen a bűnözők letartóztatásában, azonban ő a *Posse Comitatus Actre* hivatkozva azt visszautasította, ugyanis érvelése szerint a törvény tiltja, hogy rendes letartóztatások során a haderő közreműködjön. Végül a helyzet odáig eszkalálódott, hogy a haderő közreműködésére volt szükség. A hadügyminisztérium ki is emelte, hogy a *Posse Comitatus Act* megakadályozta, hogy az események alacsonyabb eszkalálódási szintjén oldják meg a krízist.⁵¹ A törvény mai napig tartó kritikája, hogy akadályozza a hatékony bűnüldözést, vagy például a terrorizmus elleni fellépést. A haderő belső alkalmazása továbbra is fennmaradt. A törvény elfogadását követő négy évtizedben a jelentősebb sztrájkok letörésére a haderőt vették igénybe, ennek tetőpontjaként 1919/20-ban a munkásmozgalmakkal szemben huszonkilenc alkalommal lépett fel a hadsereg.⁵²

KELEMEN, ROLAND

Ein historischer Überblick über die Institution des *Posse Comitatus* von den englischen Wurzeln bis zum *Posse Comitatus Act*

(Zusammenfassung)

Der *posse comitatus* ist ein altes angelsächsisches Recht der Gemeinschaft, kollektive Maßnahmen zu ergreifen, um Personen, die die öffentliche Sicherheit stören, vor ein rechtmäßiges Organ zu bringen. Es war Alfred der Große, der es in ein Gesetz aufnahm. Das zugrundeliegende Recht, Waffen zu tragen, wurde in der Magna Charta Libertatum indirekt durch das Recht auf Widerstand bestätigt. Der Stuart-Absolutismus begann, es auszurotten, aber die Bill of Rights stellte es als Grundrecht wieder her. Es ist kein Zufall, dass die Bevölkerung der entstehenden nordamerikanischen Kolonien auch auf die Institution des *posse comitatus* zurückgriff, um sich zu ihrer eigenen Verteidigung zu organisieren, was auch die Rechtsgrundlage für die Milizen war. Dies

wurde durch den zweiten Verfassungszusatz bestätigt. Der *posse comitatus* hat einen langen Weg hinter sich und wurde in den beiden untersuchten Staaten einst als eine Erweiterung des Einsatzes der Streitkräfte im Inland interpretiert. Im Falle der Vereinigten Staaten wurde er sogar dazu verwendet, flüchtige Sklaven in Staaten zu fangen, die keine Sklaven halten. Die erweiterte Auslegung des Gesetzes, selbst im Falle der Konsolidierung nach dem Bürgerkrieg, bot ein Instrumentarium für den Einsatz der Streitkräfte zur Gewährleistung der öffentlichen Sicherheit. Dem setzte der Kongress 1878 mit der Verabschiedung des *Posse comitatus Act* und der engen Begrenzung des Einsatzes der Streitkräfte im Inland ein Ende.

KELEMEN, ROLAND

A historical overview of the institution of *posse comitatus* from its English roots to the *Posse Comitatus Act*

(Abstract)

The *posse comitatus* is an ancient Anglo-Saxon right of the community to take collective action to bring individuals who are disturbing public safety before a lawful body. It was Alfred the Great who put it into legal form. The underlying right to bear arms was indirectly

confirmed by the Magna Charta Libertatum through the right of resistance. Stuart absolutism began to abolish it, but the Bill of Rights re-established it as a fundamental right. It is no coincidence that the populations of the emerging North American colonies also resorted to the

institution of *posse comitatus* to organise for their own defence, which was also the legal basis for the militias. This was confirmed by the Second Amendment. The *posse comitatus* has come a long way and, at one stage, was interpreted in both the states under review as an extension of the domestic use of the armed forces. Indeed, in the case of the United States, it was also used to cap-

ture fugitive slaves in non-slave-holding states. And then its expanded interpretation, even in the case of post-Civil War consolidation, provided a toolkit for the use of the armed forces for public security. This was ended by Congress in 1878 with the passage of the *Posse comitatus Act* and the narrowing of the domestic use of the armed forces.

Jegyzetek

- ¹ JENKINS, John Philip: *Posse comitatus*. www.britannica.com/topic/posse-comitatus.
- ² Érdemes a király által kijelölt reeve-től megkülönböztetni a birtokigazgatásban működő reeve-t, aki nagyban hasonlatos a magyar háznagyhoz. A vidéki Angliában a nemesi birtokigazgatás legfontosabb embere a reeve volt. A három fő hivatalnok egyike a *steward* és a *bailiff* mellett. A várnagy maga is jobbágy volt, akit a többi jobbágy választott meg. Felelős volt az uradalom területén végzett minden tevékenységért, valamint az állatállományért. Lásd Reeve. *Writer's Perspective*, 2016. november 6. <https://aprilmunday.wordpress.com/2016/11/06/the-reeve/>.
- ³ ABELS, Richard: *Alfred the Great – War, Kingship and Culture in Anglo-Saxon England*. London, New York, 1998. Routledge, 268–274. p.
- ⁴ KOPEL, David B.: The *Posse comitatus* And The Office Of Sheriff: Armed Citizens Summoned To The Aid Of Law Enforcement. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 2015. 4. sz. 769. p.
- ⁵ ABELS 1998. 194–208. p.
- ⁶ KOPEL 2015. 771–772. p.
- ⁷ HÄRKE, Heinrich: The Rite to Bear Arms. *Handgunner*, 1996. 4–5. sz. 46–53. p.; FERDINANDY Gejza: *A királyi méltóság és hatalom Magyarországon*. Budapest, 1895. Kilián Frigyes M. K. Egyetemi Könyvtár Kiadás, 138. p.
- ⁸ HAYS, Stuart R.: The Right to Bear Arms – A Study in Judicial Misinterpretation. *William & Mary Law Review*, 1960. 2. sz. 384. p.
- ⁹ MCKECHNIE, Williem Sharp: *Magna Carta – A Commentary on the Great Charter of King John*. Glasgow, 1914. James Maclehose and Sons, 465–477. p.
- ¹⁰ HAYS 1960. 386. p.
- ¹¹ DICEY, Albert Venn: *Bevezetés az angol alkotmányjogba*, Budapest, 1902. Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó Vállalata, 266–267. p.
- ¹² FINLASON, William Francis: *Martial Law*, Bristol, 1872. *Law Magazine and Review*, 4. p. DOI: <https://doi.org/10.1093/nq/s4-X.254.370d>.
- ¹³ Jogszerű gyakorlásához szükséges volt, hogy legalább tizenkét személy törvénytelen gyűlésen vegyen részt, amely a hatóságok megítélése szerint veszélyezteti a közrendet. Ekkor annak feloszlását a békebíró, vagy annak helyettese, továbbá a polgármester vagy más tisztviselő elrendelhetette. Az erre vonatkozó proklamációt felolvasták a gyűlekezlet előtt. A proklamációban pontosan kellett idézni a törvénybe foglaltakat, ugyanis annak hiányos közlése az eljárás jogszerűségét anulálhatta. Amennyiben a résztvevők egy órán belül nem hagyták abba jogellenes cselekményüket, akkor azzal hűtlenséget valósítottak meg, és a rendőrség, szükség esetén a katonaság vagy más erre felhívott egyének erőhatalommal, akár fegyverhasználattal is, feloszlathatták a csoportosulást. – *An act for preventing tumults and riotous assemblies, and for the more speedy and effectual punishing the rioters*. www.gutenberg.org/files/8142/8142-h/8142-h.htm.
- ¹⁴ DICEY 1902. 266. p.
- ¹⁵ WISE, Edward: *The Law Relating to Riots and Unlawful Assemblies: Together with a View of the Duties and Powers of Magistrates, Police Officers, Special Constables, the Military, and Private Individuals, for their Suppression; and a Summary of the Law as to Actions Against the Hundred*, London, 1848. Shaw and Sons, 74–75. p.
- ¹⁶ An Act to consolidate the Law relating to the office of A.D. 1887. Sheriff in England, and to repeal certain enactments, relating to Sheriffs which have ceased to be in force or have become unnecessary. www.legislation.gov.uk/ukpga/1887/55/pdfs/ukpga_18870055_en.pdf.
- ¹⁷ SMITH, Daniel: The History of Firearms in the British Police. *Historic UK*. www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofBritain/Firearms-in-the-British-Police-Force/.
- ¹⁸ Criminal Law Act 1967. www.legislation.gov.uk/ukpga/1967/58/pdfs/ukpga_19670058_en.pdf.
- ¹⁹ KOPEL 2015. 792. p.
- ²⁰ HÄRKE 1996. 388. p.
- ²¹ JENKINS.
- ²² SPALDING Matthew: *Az amerikai függetlenségi nyilatkozat és alkotmány alapelvei*. Budapest, 2011. Századvég Kiadó, 59–60. p.
- ²³ KOPEL 2015. 794–795. p.
- ²⁴ Second Amendment. <https://constitution.congress.gov/constitution/amendment-2/>.
- ²⁵ DENNISON, George M.: Martial Law: The Development of a Theory of Emergency Powers, 1776-1861. *The American Journal of Legal History*, 1974. 1. sz. 55–56. p. DOI: <https://doi.org/10.2307/845241>.
- ²⁶ HOGELAND, William: *The Whiskey Rebellion – George Washington, Alexander Hamilton, and the Frontier Rebels Who Challenged America's Newfound Sovereignty*. New York, 2006. Simon&Schuster Paperbacks.
- ²⁷ BEKE-MARTOS Judit: Az Amerikai Egyesült Államok – Egy egyedülálló kísérlet. In BEKE-MARTOS Judit (szerk.): *Összetett állammodellek és a hatalommegosztás elve*. Budapest, 2022. Gondolat Kiadó, 112–125. p.
- ²⁸ Militia Acts of 1792. www.mountvernon.org/education/primary-source-collections/primary-source-collections/article/militia-act-of-1792/.
- ²⁹ ENGBAHL, David E.: The New Civil Disturbance Regulations: The Threat of Military The New Civil Disturbance Regulations: The Threat of Military Intervention Intervention, *Indiana Law Journal*, 1974. 4. sz. 583–590. p.
- ³⁰ Militia Act of 1795. www.loc.gov/resource/rbpe.22201300/.
- ³¹ LONGLEY, Robert: What Happened During the Fries Rebellion of 1799? The Last of Three American Tax Revolts. *ThoughtCo*. 2020.
- ³² STEWART, David O.: *American Emperor – Aaron Burr's Challenge to Jefferson's America*, New York, 2011. Simon & Schuster Paperbacks.
- ³³ Insurrection Act of 1807. <https://govtrackus.s3.amazonaws.com/legislink/pdf/stat/2/STATUTE-2-Pg443a.pdf>.
- ³⁴ KOPEL 2015. 796. p.
- ³⁵ CAMPISI, Dominic J.: The Civil Disturbance Regulations: Threats Old and New. *Indiana Law Journal*, 1975. 4. sz. 767–770. p.
- ³⁶ CAMPBELL, Stanley W.: *Slave Catchers – Enforcement of the Fugitive Slave Law. 1850–1860*. Chapel Hill, 1968. The University of North Carolina Press, 3–5. p.
- ³⁷ CAMPBELL 1968. 6–8. p.
- ³⁸ RUSSEL, Robert R.: What Was the Compromise of 1850? *The Journal of Southern History*, 1956. 3. sz. DOI: <https://doi.org/10.2307/2954547>.

- ³⁹ Fugitive Slave Act 1850. www.battlefields.org/learn/primary-sources/fugitive-slave-act.
- ⁴⁰ KOPEL 2015. 797. p.
- ⁴¹ CAMPBELL 1968. 50–79. p.
- ⁴² SUTTON, Robert K.: The Wealthy Activist Who Helped Turn “Bleeding Kansas” Free. *Smithsonian Magazine*. 2017. augusztus 16. www.smithsonianmag.com/history/wealthy-activist-who-helped-turn-bleeding-kansas-free-180964494/.
- ⁴³ KOPEL 2015. 797. p.
- ⁴⁴ BANK, William C.: Providing „Supplemental Security – The Insurrection Act and the Military Role in Responding to Domestic Crises. *Journal of National Security Law & Policy*, 2009. 1. sz. 42. p.
- ⁴⁵ KOPEL 2015. 801. p.
- ⁴⁶ FELICETTI, Gary – LUCE, John: The *Posse comitatus* Act: Setting the record straight on 124 years of mischief and misunderstanding before any more damage is done. *Military Law Review*. 2003. március. 109. p.
- ⁴⁷ *Posse comitatus* Act of 1878. <https://govtrackus.s3.amazonaws.com/legislink/pdf/stat/20/STATUTE-20-Pg145.pdf>.
- ⁴⁸ ELSEA, Jennifer K.: *The Posse comitatus Act and Related Matters: The Use of the Military to Execute Civilian Law*. <https://fas.org/sgp/crs/natsec/R42659.pdf>, 22. p.
- ⁴⁹ Erre hivatkoztak az iskolai szegregáció megszüntetésére irányuló bírói végzések végrehajtásának érvényre juttatásakor Mississipiben (1962) és Alabamában (1963).
- ⁵⁰ KOPEL 2015. 808–812. p.
- ⁵¹ ELSEA 39. p.
- ⁵² Uo. 34–36. p.

